

Володимир Пирогов
кандидат філологічних наук, доцент
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ

**АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ
ГРАФІЧНОЇ АКТУАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЛЕКТУ З ПОГЛЯДУ
ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ МОВИ І ПИСЕМНОСТІ:
ФІЛОСОФЬКО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Мета дослідження полягає у з'ясуванні ролі і значення графічних засобів комунікації у розвитку мови і писемності. Актуальність проблеми визначається невирішеністю питання щодо пріоритетної ролі чинників, які сприяли виникненню і розвитку мови і мовлення на ранніх етапах формування людської цивілізації, зокрема в епоху палеоліту.

Як зауважує видатний лінгвіст і японознавець Є.Маєвський, письмо – це і є мова, але представлена в особливій графічній формі (Маєвський)]. Вона може варіювати від піктограм і логограм до рун, букв і смайлів. У зв'язку з цим нами висунута гіпотеза стосовно того, що письмова або, точніше, перед-письмова,

форма мови, як не парадоксально, з'явилася раніше усної. Саме перші нарисні знаки, які згодом перетворилися на письмові, були тим «методологічним» підґрунтям, на якому формувалося і до певної міри продовжує формуватися й удосконалюватися усне слово (Сулейменов). Тому нам видається важливим провести типологічне дослідження графем, характерних для ранніх культур людства. Це, на нашу думку, допомогло б побачити роль нарисних знаків у формуванні мов і писемностей народів світу.

Відомо, що витoki культури і цивілізації беруть початок з печерного і наскального живопису, зокрема, з тих універсальних графічних знаків, за сучасним найменуванням – графем, які зустрічаються на історичних артефактах, розпорошених по всіх континентах нашої планети.

Графеми утворюють геометрію семантичного простору свідомості. Люди народжуються у світі графем і живуть серед них як серед маяків всесвіту. Кожен предмет і об'єкт природи має геометричну форму а в сукупності вони утворюють універсальну картину світу сприйманої реальності. Таким чином, предмети і, зокрема, їх геометрична форма, окремо і в сукупності, впливають на нашу свідомість і на те, як ми бачимо навколишній світ. Аналогічним чином, графеми, з яких утворені письмові знаки, також впливають на людську свідомість і мислення, обмежуючи їх логіко-семіотичним форматом своєї архітекtonіки.

Тому графема – це не просто першооснова писемності, це еманация, яка відображає мову Космосу. Вона слугує базисом для інтерпретації смислів, закладених в неї Природою.

Виходячи з вищевикладеного, можна припустити, що спочатку древні люди, не маючи достатньо розвиненого мовленнєвого апарату і навичок мовлення, спілкувалися на основі графічної комунікації.

Через те найдавнішу мову людства можна назвати мовою графем, а графему смисловмісною і водночас смислоутворюючою одиницею мови. Наведемо приклади універсальних символів-графем, які найчастіше зустрічаються в надписах найдавніших історичних епох людства та їх значень (у сучасній інтерпретації):

○ Коло – символ нескінченного розвитку Думки, що реалізується в різних ситуаціях подібно Сансарі. Коло – це проекція спіралі, яка є відображенням циклічного розвитку всіх і всіляких процесів сприйманого світу.

□ Квадрат – формат, що сприймається Всесвітом, обмежений координатами часу і простору.

— Суцільна лінія – точка, що зазнала багаторазової редуплікації, проекція Думки, що відображає лінійну картину розвитку Всесвіту.

-- Переривчаста лінія – це подвійна похідна суцільної лінії, дихотомічно протилежна їй.

У зв'язку з цим виникає питання: чому однакові графеми зустрічаються в писемностях структурно і генетично відмінних мов?

Графеми впорядковують і направляють думки, що народжуються в потоках взаємодіючих ментальних корпускул мозку – ідем. Вони тримають мислення і мову в рівновазі. Можна цілком справедливо стверджувати, що графеми створили усну мову і побудували сучасну цивілізацію.

У графемах особливо важливою є імпліцитна складова, що зберігається в лабіринтах їхньої графічної пам'яті. Це положення підтверджується в повній мірі у графемах-ієрогліфах, які є комплексними мега-графемами.

Мега-графема

Можна сказати, що з появою графічних знаків, які мають детерміноване семантичне навантаження, безпосередньо вмотивоване функціями мовної прагматики, мислення людей почало ставати більш впорядкованим та обмеженим рамками правил і принципів, обумовлених формою і змістом цих знаків. Більш того, згодом поділ письма на логографічне і буквено-фонетичне призвів до

виникнення двох, принципово різних типів мислення – ієрогліфічного та буквено-фонетичного.

У зв'язку з цим варто звернути увагу на те, що згідно з поширеною в лінгвістиці думкою, виникнення і еволюція письма укладаються в рамки послідовного і закономірного процесу розвитку, який зводиться винятково до зміни форми – від малюнків, піктограм, ідеограм (логографічне письмо) до більш простих, схематичних та геометрично суворих форм знаків, зокрема, букв-літер тощо (буквено-фонетичне письмо). Але насправді у розвитку мови і писемності спостерігається циклічна зміна способів відображення й кодування мислення, зокрема, холістичного (у вигляді логограм, що позначають готові слова, поняття, ідеї тощо), заснованого на безпосередньому зв'язку мислення з природною картинною світу, та дискретно-фонографічного, заснованого на транслітерації, або фонетичному відтворенні мисленевого потоку й мовлення за допомогою фонетичних знаків (букв), що позначають звуки/фонеми (Манін).

У зв'язку з вище викладеним заслуговує на увагу гіпотеза, представлена в книзі палеоантрополога з канадського Університету Вікторії Женеви фон Петцингер «Перші знаки. Розгадування таємниць найдревніших символів світу» (Genevieve von Petzinger. *The First Signs: Unlocking the Mysteries of the Old World Symbols*), в якій, зокрема, повідомляється про результати досліджень печерного живопису льодового періоду, де поруч із зображеннями тварин і людей виявлені геометричні символи, що використовувалися протягом 30 тисяч років на території сучасної Європи, Росії, а також на всіх континентах нашої планети. Як стверджує Фон Петцингер, результати проведених нею досліджень свідчать про те, що в епоху раннього палеоліту по всій території землі застосовувалися лише 32 типи графічних символів. На нашу думку, це може свідчити, по-перше, про наявність у древніх людей універсальних знаків, які використовувалися для графічної репрезентації інформації, по-друге, про те, що ці знаки, ймовірно, можна розглядати як зачатки писемності.

Малюнки в печері Магуро (Болгарія)

32 графічні знаки, які зустрічаються у зразках
печерного живопису епохи палеоліту
на всіх континентах нашої планети.

Отже ми спостерігаємо несподіване співіснування образних і абстрактних знаків в далекому історичному минулому (30-40 тисяч років тому), що суперечить постулатам традиційної науки про поступову і послідовну еволюцію мови і мислення.

Печерний живопис в поєднанні з букво-подібними символами, що слугували, ймовірно, в якості свого роду коментарів до неї, є в певній мірі сенсацією в галузі історії мистецтва і письма. По-перше, з цього можна зробити висновок, що згідно з концепцією Ю.Маніна зародження писемності відбувалося в умовах зміни пріоритетної роль півкуль головного мозку, і відповідно образу мислення людей,

які жили в період палеоліту. По-друге, виходячи з того, що як зазначалося вище, мовний апарат людей тієї далекої епохи був ще недостатньо досконалим, а сама мова не чіткою і слабо артикульованою, можна також зробити висновок, що графічно зображена або накреслена думка відігравала пріоритетну роль по відношенню до усної, і тому саме на основі графем як ретрансляторів космічної мови відбувався розвиток техніки мислення древніх людей, формувалася і відточувалася їхня усна мова. Іншими словами, живопис у поєднанні з графічними знаками, а точніше графемами, знадобилися насамперед для формування у людей озвученої мови.

На нашу думку, тема, що ми її розглядаємо, безпосередньо стосується проблеми прамови, пошуком якої займалися і займаються багато поколінь вчених, але й досі вона залишається лише гіпотезою. Отже, викладені вище міркування щодо ролі графем у розвитку мови і писемності спонукають нас поставити питання стосовно доцільності пошуку прамови в древніх словоформах. Чи не варто шукати її в найдавніших системах графічної комунікації – першо-графемах (універсальних нарисних знаках, що є космічними носіями інтелекту), завдяки яким зародилася і розвинулася до сучасного стану озвучена людська мова. Можна припустити, що в дійсності ніякої фонетичної прамови не існувало, а були праграфеми, точніше, одвічні універсальні графічні знаки-коди, які своєю внутрішньою семантикою відображають програмні еманції Космосу, що завдають алгоритм розвитку Розуму у Всесвіті, в тому числі і в земній людській популяції. Тому, можна припустити, що спочатку люди різних регіонів планети отримали однакові універсальні графічні коди космічного знання, а потім на їх основі почалося формування усного мовлення і мов, які диверсифікувалися відповідно до конкретних умовами життя людей в різних частинах планети.